

в процесі вивчення іноземних мов з метою розвитку не лише зовнішніх стимулів, а й внутрішніх спонукань має позитивну тенденцію.

#### Література

1. Асеева В.Г. Мотивационные резервы человека / В.Г. Асеева // Психологический журнал. – 1987. – Т. 8. – № 5. – С. 3.
2. Кальницька К.О. Теорія мотивації А. Маслоу / К.О. Кальницька // Практична психологія та соціально робота. – 1998. – № 3. – С. 36.
3. Маркова А.К. Формирование мотивации обучения / А.К. Маркова. – М. : Просвещение, 1999. – 192 с.

СЛУЖИНСЬКА Л.Б.

## ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ-ЕКОНОМІСТІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сучасному етапі розвитку суспільства, що характеризується інтеграцією України в європейські політичні, економічні структури, формуванням загально-го освітнього та наукового простору, особливо важливими є вимоги щодо перегляду критеріїв і стандартів у сфері підготовки кваліфікованих фахівців для всіх галузей діяльності, зокрема економічного фаху.

Висока динамічність сучасного ділового світу, зростання потреб економіки, безперервні зміни в технологіях на ринку праці та збуту, формування єдиного інформаційного простору, зростання потреб у фахівцях економічного профілю впливають на характер вимог, що висуваються до якості економічної освіти. Знання на сьогодні виступають не лише потенціалом, яким має володіти фахівець, головним є результативність діяльності фахівця в конкретних умовах [4, с. 189].

Завдання сучасних ВНЗ України – виховати особистість, яка спроможна інтегруватися в дійсність, яка постійно змінюється, долаючи труднощі, досягаючи успіху. Тому сьогодні перед ВНЗ України стоїть завдання – створити умови для самореалізації студентів, розвитку їх індивідуальності і творчого потенціалу, забезпечити розвиток професійної та особистісної культури фахівця [5]. Особливі вимоги сьогодні висуваються до підготовки фахівців сфери управління – менеджерів як найбільш активних суб'єктів ринкової економіки, які здатні до активної адаптації, лідерів, які володіють стратегічним мисленням і професійним іміджем.

Менеджер – це управлінець, директор, завідувач, адміністратор, функціонер, найманий професійний керівник, що не є власником фірми. Ускладнення сучасних економічних, технологічних і політичних відносин вимагає від менеджерів не тільки глибоких знань і особистих здібностей, але й особливої професійної підготовки і кваліфікації в галузі управління як особливої практичної діяльності, що пов'язана з процесом прийняття рішень, умінням використати різноманітні ресурси, відповідальністю за результати всього підприємницького процесу [9, с. 37].

Існуюча система професійної підготовки студентів економічних спеціальностей у вищих навчальних закладах найбільшу увагу приділяє професійному навчанню, де знання, вміння і певною мірою, навички є критерієм успішності навчання студентів і результативності їх професійної підготовки, тоді як молодий фахівець стикається в процесі трудової діяльності з проблемами як професійного (рівень його знань, умінь і навичок), так і психологічного та соціального характеру. Виникає необхідність розглядати процес професійної підготовки як полівалентний процес, оскільки вона відрізняється від інших процесів життєдіяльності

людини, може виявитися не в одній, а в різних сферах діяльності. Звідси особливу увагу в підготовці майбутніх фахівців економічних спеціальностей у вищій школі потрібно приділяти формуванню готовності до майбутньої професійної діяльності, роблячи акцент на цьому феномені протягом всього періоду навчання.

З необхідності наближення українських навчальних закладів, які здійснюють підготовку менеджерів, до стандартів міжнародної освіти менеджера, впливає, що підготовка менеджера повинна базуватися на програмах, які враховують перспективні проблеми економіки та ній підприємств, що функціонують у ній готувати майбутніх фахівців до діяльності на вітчизняному та міжнародному ринках праці, формувати готовність до управлінської діяльності.

Проблема формування готовності є не новою, але досить складною і багатогранною, тому в сучасних умовах оновлення і реформування системи освіти є досить актуальною й гострою. Дослідженням готовності в контексті теорії діяльності взагалі і професійної діяльності займалися такі вчені, як М. Дяченко, І. Зязюн, Л. Кандибович, М. Левітов, Л. Кондрашова, О. Лукаш, А. Міщенко, Л. Нерсисян, А. Семенова та інші. Проблемам готовності фахівців присвячені дослідження Г.В. Аكوпова, Ю.Н. Кулюткіна, В.А. Сластьоніна, Б.А. Сосновського, Г.В. Суходольського, Н.Ф. Талізінї, В.Д. Шадрикова та ін. Закономірності професійної діяльності та її системогенезу аналізуються в працях З.Р. Геллерштейна, Є.А. Клімова, К.К. Платонова, В.Д. Шадрикова й ін. Самовизначення людини як суб'єкта професійної діяльності є предметом досліджень Є.А. Клімова, І.С. Кона, Н.С. Присяжнікова, Н.Н. Чистякова. У контексті підготовки менеджерів відповідно до умов сьогодення значний інтерес становлять наукові праці українських та зарубіжних дослідників щодо обґрунтування принципів менеджменту (Р. Блейк, Дж. Моутон, А. Маслоу, А.М. Колот, П.Е. Ленд, В.В. Шаркунова, С.В. Шекшня, А.В. Шегда та ін.), професійної підготовки менеджерів (А.С. Большавов, Ф.А. Дмитренко, В.Є. Комаров та ін.), теорії й практики підготовки управлінців-лідерів у вищих навчальних закладах (Д.І. Борман, Г.І. Воротіна, О.С. Наумов, О.Г. Романовський, В.М. Шепель та ін.), сучасних методів і технологій навчання у вищих економічних навчальних закладах (С.А. Жданов, І.С. Завадський, К. Ховарт, А.В. Шегда та ін.). Проблема підготовки фахівців економічного профілю розглядалася в працях В.Я. Боброва, А.С. Большакова, Х. Віссема, І.С. Завадського, Л.О. Каніщенка, А.Д. Чернявського, Ф.І. Хміля.

Проте питання з формування професійної готовності майбутнього менеджера-економіста до професійної діяльності недостатньо розкрита в науковій літературі.

**Мета статті** – розглянути поняття “професійна готовність майбутнього менеджера-економіста”; розкрити специфіку готовності менеджерів-економістів; виділити структуру готовності майбутніх менеджерів-економістів.

Поняття “*готовність*” у науковій літературі трактується по-різному. Спочатку готовність досліджувалась вченими на психологічному рівні, розглядалась як настанова, як психічний стан суб'єкта, завдяки якому відбувається визначена діяльність. Цікаві думки щодо настанови і готовності можна знайти в дослідженнях М.І. Дяченка і Л.А. Кандибович. Вони вважають, що настанова і психічна готовність є станами, які відрізняються один від одного. В настанові наявна актуалізація сформованих на основі попереднього досвіду психічних явищ.

Феномен готовності функціонує в руслі кожної із професійних сфер діяльності фахівця. Він визначається особливостями професійних завдань у межах цих сфер і в кожному випадку виявляється специфічно. *Готовність до професійної діяльності* в економічній сфері є своєрідною “відповіддю” на сукупність професійно зумовлених вимог до особистості менеджера-економіста. Проблема готовності стала об’єктом наукових досліджень на початку ХХ ст. Розроблялись аспекти теорії і цей феномен вивчали у зв’язку з проникненням у психічні процеси людини (саме тоді сформувався розуміння готовності як настанови).

Більшість психологів розглядають готовність як особистісне утворення, яке потребує мотиваційних, психологічних та характерологічних особливостей індивіда, і також виділяють в ній моральний, психологічний, практичний компоненти. М. Дяченко, Л. Кандибович вважають, що до складових готовності належать компоненти, які є універсальними для будь-якого виду професійної діяльності (*мотиваційний, емоційний, пізнавальний, операційний, вольовий, психофізіологічний*) [3].

М. Дяченко визначає такі компоненти готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності: *мотиваційний* (позитивне ставлення до професії, цікавість до неї); *орієнтаційний* (уявлення про особливості та умови професійної діяльності, її вимоги до особистості); *операційний* (володіння способами та засобами професійної діяльності, необхідними знаннями, вміннями й навичками); *вольовий* (самоконтроль, уміння керувати собою під час виконання трудових обов’язків); *оцінювальний* (самооцінювання своєї професійної готовності і відповідність її оптимальним професійним взірцям) [2, с. 80].

На думку А.Ф. Линенко, компонентами готовності до професійної діяльності є професійна самосвідомість, ставлення до діяльності або настанова (для ситуаційної готовності), мотиви, знання предмета і способи діяльності, навички й уміння їх практичного застосування, а також професійно важливі якості особистості.

З. Рачкова [8] також характеризує готовність як інтегративну якість особистості, що описується такою структурою:

- *мотиваційний компонент*, що включає усвідомлення змісту своєї професії, її вибір, мотиви;
- *інформаційно-змістовний компонент*, заснований на уявленні про особливості професійної діяльності;
- *професійний компонент* – містить у собі здібності, професійні вміння, тобто визначає рівень володіння професійною майстерністю;
- *особистісний компонент* – характеризується самооцінюванням і самореалізацією особистості.

Існує ще одна класифікація, яку пропонує Л. Григорчук [1], за якою інтегративні якості, що характеризують готовність, можуть бути зведені у три групи:

- а) сформованість мотиваційної основи діяльності (спрямованість особистості, мотиваційна готовність);
- б) предметна підготовленість (теоретична готовність);
- в) організаційно-методична готовність (практична).

Ми поділяємо думки вищеназваних дослідників про готовність як складне багатопланове особистісне утворення, що необхідне для успішного здійснення діяльності й безпосередньо стосується професійної підготовки.

Теоретичний аналіз наукової літератури дає нам змогу визначити структуру готовності майбутнього менеджера-економіста до професійної діяльності і виділити такі компоненти, як:

- мотиваційний;
- орієнтаційний;
- пізнавально-операційний;
- емоційно-вольовий;
- психофізіологічний;
- оцінювальний.

Розкриємо суть кожного із цих компонентів [6].

*Мотиваційний компонент* включає в себе професійні настанови, інтереси, прагнення займатися роботою в економічній галузі. Його основою є особисте прагнення менеджера-економіста застосувати свої знання у професійній сфері, в якій виражається позитивне ставлення до професії, прихильність та інтерес до неї, бажання вдосконалювати свою фахову підготовку.

*Орієнтаційний компонент* – це ціннісно-професійні орієнтації, основою яких є професійна етика, погляди, принципи, переконання, готовність діяти відповідно до них.

До *пізнавально-операційного компонента* готовності належать професійна спрямованість уваги, мислення, професійні здібності, знання, дії, операції і заходи, необхідні для успішного здійснення професійної діяльності менеджера-економіста.

*Емоційно-вольовий компонент* готовності – вольові процеси, що забезпечують успішний перебіг і результативність діяльності менеджера-економіста; цілеспрямованість, самовладання, наполегливість, ініціативність, рішучість, самостійність, самокритичність, самоконтроль. Формування і розвиток у студентів названих якостей – важливе завдання вищої школи.

*Психофізіологічний компонент* готовності становлять впевненість у своїх силах, прагнення наполегливо і до кінця доводити розпочату справу, здатність вільно керувати своєю поведінкою, професійна працездатність, активність і саморегулювання, темп роботи. Ці властивості і здібності забезпечують менеджеру-економісту високу працездатність у виконанні професійних функцій.

*Оцінювальний компонент* психологічної готовності характеризується самооцінюванням і самореалізацією особистості. Майбутній менеджер-економіст повинен правильно оцінювати свою професійну готовність і відповідальність за фаховість дій.

Отже, готовність виражається як можливість, здатність суб'єкта діяти на досить високому рівні, є вирішальною умовою швидкої адаптації до умов праці, подальшого професійного вдосконалення і підвищення кваліфікації.

Професійна готовність – суб'єктивний стан особистості, яка вважається здібною і підготовленою до виконання певної професійної діяльності і яка прагне її виконувати.

Професійна готовність майбутнього менеджера-економіста тісно пов'язана з таким поняттям, як професіоналізм у галузі економічної діяльності. У ситуації неprestижності знань, низької освіченості і дефіциту професійної компетентності проблема професіоналізму у всіх сферах діяльності набуває особливої гостроти і значення. Розробка проблеми формування ціннісного ставлення до професіоналізму має соціальне (формує професіоналізм як моральну цінність, ціннісні став-

лення в усіх галузях людської діяльності) і наукове (слугує засобом пізнання інтелектуальних і професійних можливостей людей) значення.

Показниками сформованої професійної готовності майбутнього менеджера-економіста є :

- 1) оптимальний вибір майбутнім фахівцем професійної стратегії;
- 2) самоуправління ситуаціями в професійній діяльності;
- 3) здатність до управління (впливу) опонентом професійного конфлікту в результаті рефлексивного самовизначення [7].

**Висновки.** Таким чином, можна сказати, що формування готовності майбутнього менеджера-економіста повинно здійснюватися шляхом формування всіх компонентів поняття “готовність” при домінуючій ролі того чи іншого компонента. Готовність до роботи повинна здійснюватися незалежно від виду діяльності, в умовах спеціально організованого навчання, що спрямоване на оволодіння теоретичними знаннями, практичними навичками, на розвиток функціональних процесів.

Тому наші подальші дослідження будуть спрямовані на визначення рівнів сформованості компонентів готовності майбутніх менеджерів-економістів до професійної діяльності.

#### Література

1. Григорчук Л.І. Формування готовності слухачів факультету довузівської підготовки до навчання у вищому технічному закладі освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л.І. Григорчук. – Чернівці, 2000. – 227 с.
2. Демура І.М. Педагогіка і психологія освіти / І.М. Демура. – 2007. – № 3. – 80 с.
3. Дьяченко М.И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М.И. Дьяченко, Л.А. Кандыбович. – Минск : БГУ, 1976. – 176 с.
4. Елканов С.Б. Основы профессионального самовоспитания будущего учителя / С.Б. Елканов. – М. : Просвещение, 1982. – 189 с.
5. Кайбиянин А.А. Педагогическое образование и наука / А.А. Кайбиянин. – 2008. – № 7. – 37 с.
6. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / [О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська ін. ; за заг. ред. О.М. Пехоти]. – К. : А.С.К., 2001. – 256 с.
7. Слостенін В.А. Технология профессионально-личностного развития будущего учителя, его готовности к организации воспитательного процесса в образовательном учреждении / В.А. Слостенін. – М., 1994. – 175 с.
8. Рачкова З.М. Формування готовності студентів фізкультурного відділення до професійно-педагогічної діяльності / З.М. Рачкова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.igpk.ru/rc/default.asp?P=060158>.
9. Утлик Е. Особенности личности менеджера / Е. Утлик // Вестник университета. – М. : ГУУ. – 2002. – № 1. – 37 с.

СТАРКОВА Н.О.

### РОЗВИТОК У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВІЗ ЗДІБНОСТЕЙ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ДОВІДКОВОЮ ЛІТЕРАТУРОЮ

У сучасній методиці викладання іноземної мови особливий акцент робиться на вмінні студента працювати з іншомовною літературою, оскільки це вміння є базовим для практичної та наукової діяльності майбутнього спеціаліста. До того ж самостійна діяльність щодо підвищення рівня володіння іноземною мовою найчастіше пов'язана з довідковою літературою як джерелом професійної інформації. Одним із завдань методичної програми є оволодіння необхідними навичками та ознайомлення з видами довідкової літератури [4; 6].

Сьогодні, в умовах надзвичайно зручних та доступних комп'ютерних технологій, кількість довідкової літератури значно збільшилась, як і кількість способів доступу до неї.